

WYCIĄG PROTOKOŁU z ogłoszenia orzeczenia

Dnia 12 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodnicząca: SSO Monika Miller-Młyńska

Protokolant: st. sekr. sądowy Renata Sekinda

na posiedzeniu jawnym rozpoznał sprawę

z wniosku W B

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w S

o ustalenie kapitału początkowego

Rozpoczęto o godz. 13.55

W obecności: pełnomocnika organu rentowego.

Sąd postanowił:

2. przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu do rozstrzygnięcia następujące pytanie prawne:

czy przepis art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015r., poz. 748 z późn. zm.) w zakresie w jakim odnosi się do okresów, o których mowa w przepisie art. 7 pkt 5 teże ustawy, przebytych przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 roku jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

Zakończono: 14.00

Przewodniczący

Na oryginale
właściwe podpisy

Protokolant

Zgodność odpisu stwierdzam

Szczecin, dn. 30-11-2015
sekretarz

z upoważnienia kierownika

Stawysia

Michał Maśnik

UZASADNIENIE

I. STAN FAKTYCZNY SPRAWY:

W B urodziła się w dniu 1945 roku. Przed rokiem 1999 była czynna zawodowo, w tym między innymi w okresie od listopada 1969 roku do czerwca 1977 roku była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Z S , przy czym w okresie od maja 1974 roku do maja 1977 roku korzystała z urlopu bezpłatnego (wychowawczego) z tytułu opieki nad dzieckiem do lat czterech.

Decyzją z dnia października 2000r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S przyznał W B , poczynając od października 2000 roku, prawo do emerytury (o symbolu „E”). Ustalając wysokość świadczenia organ rentowy uznał, że ubezpieczona przebyła 34 lata i 3 miesiące okresów składkowych oraz 3 lata okresów nieskładkowych (na te ostatnie złożyły się 2 lata, 11 miesięcy i 27 dni w okresie od maja 1974 roku do maja 1977 roku (urlop wychowawczy) oraz łącznie 15 dni w latach 1992 i 1994 (okresy korzystania ze zwolnień lekarskich)).

Po przyznaniu prawa do emerytury ubezpieczona wykonywała pracę zarobkową (w oparciu o umowę zlecenie). Z tego tytułu była zgłoszona do ubezpieczeń emerytalnych i rentowego wyłącznie w okresie od stycznia 2001 roku do kwietnia 2001 roku, tj. przez 3 miesiące i 27 dni. W listopadzie 2002 roku W. B złożyła wniosek o przeliczenie wysokości należnego jej świadczenia z uwzględnieniem tego stażu pracy. Wniosek ten został rozpoznany poprzez wydanie w dniu grudnia 2002r. przez ZUS O/S decyzji o przeliczeniu wysokości emerytury. Wydając decyzję organ rentowy ustalił, że staż ubezpieczeniowy W. B wynosi 34 lata i 7 miesięcy okresów składkowych i 3 lata okresów nieskładkowych.

W dniu marca 2014r. W. B złożyła w ZUS wniosek o „ponowne naliczenie emerytury” w związku z ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego. Wniosek ten został rozpoznany dopiero w dniu listopada 2014r. poprzez wydanie przez organ rentowy decyzji przyznającej ubezpieczonej emeryturę od marca 2014 roku (o symbolu E1). Do ustalenia wysokości tej emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe o łącznej długości 34

Sygn. akt

lat, 7 miesięcy i 8 dni oraz nieskładkowe o łącznej długości 3 lat i 12 dni (w tym 2 lata, 11 miesięcy i 27 dni w związku z korzystaniem przez ubezpieczoną w okresie od maja 1974 roku do maja 1977 roku z urlopu wychowawczego. Przy obliczaniu wysokości świadczenia osobno obliczono jego część przysługującą z tytułu przebycia okresów składkowych (mnożąc ilość przebytych miesięcy takich okresów przez wskaźnik procentowy 1,3%), a osobno – część należną z tytułu przebycia okresów nieskładkowych (mnożąc ilość przebytych miesięcy takich okresów przez wskaźnik procentowy 0,7%). Wysokość przysługującej ubezpieczonej emerytury została ustalona na poziomie identycznym z wysokością wcześniej ustalonej emerytury wcześniejszej.

W dniu maja 2015 roku W B złożyła w ZUS O/S wniosek o ponowne obliczenie wysokości jej emerytury poprzez zmianę przelicznika okresów nieskładkowych z 0,7 na 1,3. Wskazała zarazem, iż swoje żądanie opiera o przepisy „nowelizacji z dnia 5 marca 2015 roku” oraz, że chodzi jej o przeliczenie okresu korzystania z urlopu wychowawczego bezpłatnego z powodu opieki nad dzieckiem w czasie od grudnia 1973 roku do czerwca 1976 roku.

Powyższy wniosek został przez organ rentowy rozpoznany poprzez wydanie w dniu czerwca 2015 roku zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji. Decyzją tą odmówiono W. B ponownego ustalenia wysokości emerytury, której wysokość została obliczona zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, wskazując w uzasadnieniu, iż „zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy, przy obliczaniu wysokości emerytury okresy nieskładkowe uwzględnia się przyjmując po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok tych okresów. Wynikająca z art. 174a ust. 2a ustawy emerytalnej możliwość zaliczenia tych okresów wskaźnikiem 1,3% podstawy wymiaru dotyczy wyłącznie kapitału początkowego, uwzględnionego przy ustalaniu wysokości emerytury według nowych zasad (z zastosowaniem art. 26 ustawy emerytalnej). Przepis art. 174a ust. 2a ustawy emerytalnej nie ma natomiast zastosowania do emerytury obliczonej w myśl art. 53 wymienionej ustawy.”

W B złożyła do Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odwołanie od powyższej decyzji ZUS O/S , wskazując m.in. (w piśmie procesowym z października 2015 roku), iż odmowa obliczenia kapitału początkowego, a co za tym idzie, zastosowania wskaźnika 1,3% do okresów nieskładkowych, motywowana tylko datą urodzenia, jest dyskryminacją i narusza przepisy Konstytucji RP.

II. STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity obowiązujący obecnie: Dz. U. z 2015 r. poz. 748 ze zm., dalej jako: ustawa emerytalna) podzieliła osoby ubezpieczone na grupy, zależnie od roku urodzenia, różnicując zasady przyznawania im świadczeń emerytalnych.

Osobom urodzonym przed rokiem 1949 przyznano prawo do emerytury obliczonej na zasadach takich jak obowiązywały w starym systemie emerytalnym, tj. w tzw. systemie zdefiniowanego świadczenia. Zasady przyznawania tej emerytury zostały określone w przepisach art. 27-45 ustawy, zaś jej obliczania – w przepisach art. 51-56.

Podstawowym warunkiem uzyskania prawa do emerytury w starym systemie emerytalnym było osiągnięcie wieku emerytalnego oraz udokumentowanie wymaganego stażu pracy (20 lat kobiety i 25 lat mężczyźni).

Zgodnie z regulacją zamieszczoną w art. 53 ustawy, emerytura dla tych osób zawiera dwa zasadnicze elementy: część socjalną jednakową dla wszystkich ubezpieczonych (24% kwoty bazowej, której wysokość jest ustalana corocznie) oraz część emerytury obliczaną na podstawie indywidualnego przebiegu ubezpieczenia, zależną od liczby lat opłacania składek, długości przebytych okresów nieskładkowych oraz wysokości wynagrodzeń od których opłacane były składki. Emerytura ta wynosi 24% kwoty bazowej oraz po 1,3% podstawy wymiaru emerytury za każdy rok okresów składkowych, z uwzględnieniem pełnych miesięcy i po 0,7% podstawy wymiaru emerytury za każdy rok okresów nieskładkowych, z uwzględnieniem pełnych miesięcy. Do okresów nieskładkowych zalicza się przy tym m.in. – stosownie do treści przepisu art. 7 pkt 5 ustawy – okresy urlopu wychowawczego, urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem: 1) w wieku do lat 4 - w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie - bez względu na liczbę dzieci - do 6 lat, 2) na które ze względu na jego stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługuje zasiłek pielęgnacyjny - dodatkowo w granicach do 3 lat na każde dziecko.

Ponadto, stosownie do treści przepisu art. 5 ust. 2 ustawy, okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 uwzględnionych okresów składkowych.

Z kolei dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r. podstawę obliczenia emerytury z ZUS stanowi kwota składek zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługiwać będzie emerytura (emerytura w systemie zdefiniowanej składki). Kwota ta obejmuje zgromadzone na koncie składki na ubezpieczenie emerytalne, ich coroczną waloryzację oraz zwaloryzowany kapitał początkowy, jeżeli ubezpieczony objęty był ubezpieczeniem społecznym przed dniem 1 stycznia 1999 r. (art. 25 ustawy).

Dotychczas niespornym i niebudzącym wątpliwości było to, że kapitał początkowy powinien być obliczany według zasad starego systemu emerytalnego. Jego funkcją jest bowiem odzwierciedlenie wkładu, jaki ubezpieczony przed dniem 1 stycznia 1999 r. wniósł do systemu emerytalnego. Odtwarzana jest teoretyczna składka na ubezpieczenie społeczne poprzez obliczenie według zasad dotychczasowych hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony otrzymałby w dniu 1 stycznia 1999 r. za przebyte przed 1999 r. okresy składkowe i nieskładkowe.

Fundamentalną zasadą nowego systemu emerytalnego była dotychczas także pełna ekwiwalentność składek i świadczeń. Wysokość emerytury wynika z podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, tj. liczbę miesięcy, w których przeciętnie będzie pobierana nowa emerytura. Tablice pokazują spodziewaną długość życia osoby, która w momencie tworzenia tablic dożyła określonego wieku. Średnie dalsze trwanie życia jest ustalane wspólnie dla mężczyzn i kobiet i podawane w formie tablic dalszego trwania życia, corocznie przez Prezesa GUS w terminie do dnia 31 marca. Na podstawie tablic ustalana jest wysokość emerytur na wnioski złożone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego. Funkcją tablic średniego dalszego trwania życia - poza zapewnieniem ekwiwalentności świadczenia emerytalnego i składki - jest także finansowe bilansowanie całego systemu emerytalnego.

Wreszcie, wymaga podkreślenia, iż prawo do emerytury z FUS dla osób urodzonych po roku 1948, wynika z osiągnięcia wieku emerytalnego oraz z faktu zgromadzenia składek na indywidualnym koncie. W przypadku tych osób – inaczej niż w przypadku osób

urodzonych przed rokiem 1949 – warunkiem nabycia prawa do świadczenia nie jest osiągnięcie minimalnego stażu ani zgromadzenie określonego poziomu kapitału.

Okres przejściowy pomiędzy starym a nowym systemem emerytalnym stanowiły lata 2009-2013. W tym czasie funkcjonowały równolegle dwa systemy oraz współistniały elementy starego i nowego systemu, co wynikało z dążenia do zachowania praw nabytych ubezpieczonych oraz polityki łagodzenia przejścia z jednego systemu do drugiego. Przejście z jednego systemu do drugiego charakteryzowały wygasanie praw kobiet i mężczyzn do emerytur wcześniejszych oraz do emerytur w obniżonym wieku z tytułu prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Niektóre roczniki kobiet oraz niektóre grupy zawodowe z roczników objętych nowym systemem emerytalnym miały możliwość skorzystania z niektórych regulacji starego systemu emerytalnego po rezygnacji z przynależności do OFE (emerytury w niższym wieku emerytalnym).

Ponadto pewnej grupie osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. umożliwiono skorzystanie z możliwości obliczania emerytury według nowych zasad. Możliwość taką przewidziano w przepisie art. 55 ustawy, jednak wyłącznie dla osób, które kontynuowały zatrudnienie po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego i wystąpiły z wnioskiem o emeryturę dopiero w 2009 r.

Powyższe zasady zostały zmienione z dniem 1 maja 2015r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 5 marca 2015r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015r., poz. 552). Ustawa ta przepisem art. 1 pkt 4 wprowadziła w ustawie emerytalnej szereg zmian ingerujących w ustalone dotychczas zasady przyznawania emerytur, w tym zmianę polegającą na dodaniu w art. 174 po ustępie 2 ustępu 2a w brzmieniu: *"2a. Przy ustalaniu kapitału początkowego do okresów, o których mowa w art. 7 pkt 5 stosuje się art. 53 ust. 1 pkt 2."*

Przepis art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej stanowi, iż emerytura wynosi po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych.

Powyższa zmiana spowodowała więc, iż osobom, którym ustawa przyznaje prawo do obliczenia kapitału początkowego umożliwiono zaliczanie przebytych przed rokiem 1999 (gdyż tylko takie okresy są brane pod uwagę przy wyliczaniu kapitału początkowego)

okresów opieki nad dzieckiem jako okresów składkowych (jak to ma miejsce w nowym systemie emerytalnym).

Przed wejściem w życie omawianej zmiany przepisów (ustawy z dnia 5 marca 2015 roku) przypadające przed 1 stycznia 1999 r. okresy opieki nad dzieckiem, o których mowa w art. 7 pkt 5 ustawy emerytalnej, były klasyfikowane jako okresy nieskładkowe zarówno przy ustalaniu wysokości emerytury w starym, jak i w nowym systemie emerytalnym. Zasada ta była bowiem konsekwencją regulacji w zakresie opłacania składek ubezpieczeniowych obowiązujących do końca 1998 r., ponieważ za osoby sprawujące opiekę nad dzieckiem (przebywające na urlopie wychowawczym) nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne.

Trzeba też podkreślić, iż po przeprowadzonej od 1 stycznia 1999 roku reformie emerytalnej, od 1 stycznia 1999 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu podlegają osoby przebywające na urlopiach wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo (od dnia 30 grudnia 1999 r.) zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 6 ust 1 pkt 19 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm., dalej jako: ustawa systemowa). Z kolei od 1 września 2013 r. na mocy dodanych do ustawy systemowej przepisów art. 6a i 6b obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym objęto osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem (osoba fizyczna sprawująca osobistą opiekę nad dzieckiem własnym lub swojego małżonka, lub dzieckiem przysposobionym, przez okres do 3 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 5. roku życia, a w przypadku dziecka, które z powodu stanu zdrowia potwierdzonego orzeczeniem o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wymaga osobistej opieki tej osoby, przez okres do 6 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia). Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z wymienionych tytułów finansowane są z budżetu państwa.

Wreszcie, wymaga zaznaczenia, iż w myśl regulacji przepisów art. 173-175 ustawy emerytalnej, kapitał początkowy jest jednym z elementów nowego systemu emerytalnego, wpływających na wysokość emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Wymiar nowej emerytury jest uzależniony od wysokości składek na ubezpieczenie emerytalne zgromadzonych na indywidualnym koncie, na subkoncie oraz od wysokości

kapitału początkowego. Kapitał początkowy służy rozliczeniu opłaconych przed 1 stycznia 1999 r. składek na ubezpieczenia społeczne oraz przebytych przed tą datą okresów składkowych i nieskładkowych i stanowi równowartość kwoty tzw. hipotetycznej emerytury pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 62 lat.

III. SĄD OKRĘGOWY W SZCZECINIE POWZIĄŁ NASTĘPUJĄCE WĄTPLIWOŚCI NATURY KONSTYTUCYJNEJ, UZASADNIAJĄCE WYSTĄPIENIE Z PYTANIEM PRAWNYM:

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie już wypowiadał się na temat istniejącego systemu ubezpieczeń społecznych, w tym na temat zróżnicowania sytuacji emerytów w zależności od roku ich urodzenia. W wydawanych orzeczeniach Trybunał wskazywał, że celem reformy z 1999 r. było stworzenie stabilnego systemu emerytalno-rentowego w warunkach niekorzystnych tendencji demograficznych, prowadzących do wzrostu liczby świadczeniobiorców przy jednoczesnym spadku liczby osób płacących składki na ubezpieczenia społeczne. Ustawodawca dążył wtedy do stworzenia jednolitego systemu emerytalno-rentowego, który obejmowałby możliwie najszerszy krąg osób podlegających ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym na gruncie dotychczasowych przepisów. Jak stwierdził Trybunał, celem nowego systemu emerytalnego było stworzenie mechanizmu gromadzenia środków finansowych łagodzących w przyszłości zwiększone wydatki związane z postępującym procesem starzenia się ludności, przy ograniczeniu roli państwa.

Trybunał w wielu orzeczeniach stwierdzał, że przeprowadzona reforma systemu ubezpieczeń społecznych znajdowała oparcie w wartościach i normach konstytucyjnych, „urzeczywistniając” prawo do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych (tak przede wszystkim w wyroku pełnego składu TK z 15 lipca 2010 r., sygn. K 63/07).

Trybunał w swoich orzeczeniach podkreślał także (tu na szczególną uwagę zasługuje wyrok z 7 maja 2014r., sygn. akt K 43/12, z którego pochodzi zamieszczony niżej obszerny cytat), że „w rezultacie reformy wprowadzonej w 1999 r. dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. utworzono nowy system emerytalny, składający się z trzech filarów. Natomiast dla ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. zachowano rozwiązania oparte na modelu repartycyjnym i zasadzie zdefiniowanego świadczenia. W systemie tym istnieje co do

zasady nie tylko zależność między wysokością emerytury a długością zawodowej aktywności, lecz także mechanizm pozwalający na zmniejszenie różnicy wysokości świadczeń emerytalnych osób o niskich i wysokich zarobkach. Wysokość emerytury w nowym systemie w związku z przyjętym w ustawie FUS sposobem jej obliczenia zależy od okresu aktywności zawodowej, a zatem okresu odprowadzania składek na ubezpieczenie emerytalne. Późniejsze przejście na emeryturę powoduje wzrost wysokości świadczenia. Polski system emerytalny uwzględnia więc repartycyjną metodę finansowania świadczenia, jak i metodę kapitałową, przy czym ta ostatnia jest uzupełnieniem systemu repartycyjnego. Zabezpieczenie realizuje się w tym systemie przez utworzenie wspólnoty osób narażonych na określone zdarzenie losowe (ryzyko), jakim jest osiągnięcie wieku emerytalnego. Fundusz na świadczenia pochodzi ze składek, świadczenia są różnicowane odpowiednio do udziału w tworzeniu wspólnego funduszu, a przystąpienie do ubezpieczenia ma charakter przymusowy."

Dodatkowo, warto także przypomnieć pogląd wyrażony przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 października 2007r., sygn. akt P 10/07, w którym analizie poddano zgodność z Konstytucją przepisu art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej. W uzasadnieniu tego orzeczenia Trybunał przypomniał m.in., że „prawo do zabezpieczenia społecznego zagwarantowane jest w art. 67 Konstytucji. Należy podkreślić, że pomimo konstytucyjnych gwarancji, treść i formy tego prawa określa ustawa. Konsekwencje przyjętej przez ustawodawcę konstrukcji zawarte są w licznych wypowiedziach TK. W wyroku z 8 maja 2000r., sygn. SK 22/99 (OTK ZU nr 4/2000, poz. 107), Trybunał podkreślił, że "demokratycznemu ustawodawcy przysługuje znaczna swoboda oceny w poszukiwaniu odpowiednich rozwiązań prawnych, które w sposób optymalny balansowałyby wszystkie wskazane wyżej wyznaczniki właściwej realizacji prawa podmiotowego o charakterze socjalnym", a "z konstytucyjnych gwarancji praw socjalnych nie wynika bezwzględny zakaz takiego racjonalizowania systemu świadczeń, który wiązałby się z ograniczaniem zakresu podmiotowego, wprowadzeniem bardziej restrykcyjnych warunków ich otrzymywania lub zmniejszeniem wysokości". Swoboda ustawodawcy nie jest nieograniczona; jest on "skrępowany wyznacznikami konstytucyjnymi o charakterze pozytywnym i negatywnym" (SK 22/99). Nie oznacza ona dowolności w tworzeniu prawa i obwarowane jest wymogiem rzetelnego i wiarygodnego uzasadniania przez władzę publiczną wszelkiej ingerencji w prawa i wolności jednostek." Dalej Trybunał wskazał, iż „nie ma kompetencji do oceny celowości i

zasadności rozstrzygnięć przyjętych przez ustawodawcę w zakresie treści i formy prawa do zabezpieczenia społecznego. Tylko naruszenie Konstytucji uzasadnia interwencję Trybunału. Nie oznacza to jednak (...) - jak podkreślił TK w sprawie o sygn. SK 22/99 (OTK ZU nr 4/2000, poz. 107) - (...) że ustrojodawca pozostawił to całkowicie uznaniu ustawodawcy zwykłego i że Trybunał Konstytucyjny nie jest władny kontrolować, czy ustawodawca nie przekroczył wynikających z konstytucji ograniczeń przysługującego mu władztwa do kształtowania systemu świadczeń emerytalno-rentowych". Rozwiązania przyjmowane przez ustawodawcę wymagają wiarygodnego i rzetelnego uzasadnienia, a interes publiczny, dla którego dokonywana jest ingerencja w prawa i wolności jednostek, musi być wyraźnie wskazany. W tej kwestii orzecznictwo TK zbieżne jest z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. m.in. wyroki ETPCz przeciwko Francji w sprawach: Lecarpentier, 67847/01 z 14 lutego 2006 r., Cabourdin, 60796/00 z 11 kwietnia 2006 r., Vezon, 66018/01 z 18 kwietnia 2006 r., Saint-Adam i Millot, 72038/01 z 2 maja 2006 r.)." Wreszcie, Trybunał podkreślił, że „przy ocenie regulacji dotyczących prawa do zabezpieczenia społecznego szczególną rolę odgrywają zasady sprawiedliwości społecznej i równości (por. powołany wyrok o sygn. SK 22/99).” Przypomniał także, że „zasada równości oznacza, że wszystkie podmioty charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących (zob. wyrok TK z 5 listopada 1997 r., sygn. K. 22/97, OTK ZU nr 3-4/1997, poz. 41). Jeżeli prawodawca różnicuje podmioty prawa, które charakteryzują się wspólną cechą istotną, to wprowadza odstępstwo od zasady równości. Takie odstępstwo nie musi jednak oznaczać naruszenia art. 32 Konstytucji. Jest ono dopuszczalne, jeżeli zostały spełnione następujące warunki: 1) kryterium różnicowania pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; 2) waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; 3) kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych.” Za mające podstawowe znaczenie dla rozważania zasady równości Trybunał uznał „ustalenie "cechy istotnej", która przesądza o uznaniu porównywanych podmiotów za podobne lub odmienne. Uznanie podobieństwa pozwala na podjęcie badania, czy podmioty podobne są traktowane podobnie przez przepisy prawa. Dopiero zaś stwierdzenie, że prawo nie traktuje podmiotów podobnych

w sposób podobny (a więc wprowadza różnicowanie), prowadzi do postawienia pytania, czy takie różnicowanie jest dopuszczalne w świetle zasady równości.”

Rozważając różnicowanie przez ustawodawcę sytuacji poszczególnych ubezpieczonych zależnie od roku ich urodzenia, Trybunał w uzasadnieniu tego samego wyroku wskazał, iż „osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. stanowią grupę, która jako pierwsza nabyła prawo do emerytury na podstawie nowej ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nie mogą one jednak przystępować do otwartych funduszy emerytalnych i emeryturę nabywają na dotychczasowych zasadach (nieco zmodyfikowanych), nie są więc beneficjentami zreformowanego systemu. Jako rekompensatę ustawodawca zachował dla tych osób nieograniczone w czasie uprawnienie do wcześniejszego uzyskania emerytury.” Podkreślił ponadto, że „w zreformowanym systemie wysokość świadczenia zależy wyłącznie od sumy zgromadzonych na koncie ubezpieczonego w ZUS składek ubezpieczeniowych oraz wieku, w którym przechodzi on na emeryturę, toteż wcześniejsze przejście na emeryturę będzie miało niekorzystny wpływ na wysokość świadczenia (dotyczy to kobiet, które osiągną wiek emerytalny 5 lat wcześniej niż mężczyźni).”

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy należy wskazać, iż w ocenie Sądu Okręgowego w Szczecinie cechą istotną w zakresie mającym znaczenie dla rozstrzygnięcia jest fakt korzystania przed rokiem 1999 przez poszczególne osoby – zarówno te urodzone przed rokiem 1949, jak i te urodzone poczynając od roku 1949 – z urlopów wychowawczych, urlopów bezpłatnych udzielonych na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresów niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem.

W tym kontekście powstają uzasadnione wątpliwości co do tego, czy posiada wystarczające uzasadnienie prawne oraz czy nie narusza wyrażonej w przepisie art. 32 ust. 1 Konstytucji zasady równości działanie ustawodawcy polegające na dokonaniu poczynając od dnia 1 maja 2015 roku rozróżnienia sytuacji prawnej tych osób tylko w zależności od roku ich urodzenia. Nowa regulacja stawia bowiem osoby urodzone po roku 1948 w znacznie lepszej sytuacji w stosunku do osób urodzonych przed 1949 rokiem, które okres urlopu wychowawczego nadal mogą mieć uwzględnione wyłącznie w rozmiarze 1/3 posiadanych okresów składkowych i z przelicznikiem wynoszącym tylko 0,7%, nie zaś 1,3% podstawy. Zmiana charakteru okresów korzystania ze wskazanych wyżej urlopów dla potrzeb wyliczenia

kapitału początkowego na okres składkowy ma bowiem nie tylko ten skutek, że zwiększa się (i to blisko dwukrotnie) przelicznik procentowy, ale także i taki, że zwiększa się długość okresów składkowych, od której zależy długość 1/3 zaliczalnych okresów nieskładkowych.

W ocenie Sądu Okręgowego w Szczecinie korygowanie zasad obliczania kapitału początkowego oznacza de facto zmianę zasad obliczania emerytur w starym systemie. Zmiana ta ma jednak znaczenie wyłącznie dla osób urodzonych po roku 1948, mimo że także w przypadku osób urodzonych przed rokiem 1949 okresy sprawowania opieki nad dziećmi miały miejsce w czasie funkcjonowania starego systemu emerytalnego, w czasie gdy z tego tytułu nie były odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne. Nierówności tej nie usuwa przewidziana w przepisie art. 55 ustawy emerytalnej możliwość obliczenia emerytury na nowych zasadach także w stosunku do osób urodzonych przed rokiem 1949. Możliwość ta jest bowiem ograniczona wyłącznie do wąskiej grupy osób, które po pierwsze kontynuowały ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, jednak po drugie - wystąpiły z wnioskiem o przyznanie emerytury dopiero po dniu 31 grudnia 2008 roku. Zdecydowana większość osób urodzonych przed rokiem 1949 tych warunków nie spełnia (nie spełnia ich także ubezpieczona, której dotyczy niniejszy proces). Nie sposób przy tym doszukać się – w kontekście zmian wprowadzonych w ustawie emerytalnej poczynając od 1 maja 2015 roku – usprawiedliwienia dla takiego zróżnicowania sytuacji tych osób.

Zdaniem Sądu Okręgowego w Szczecinie istnieją podstawy, by twierdzić, że zaistniała od 1 maja 2015 roku zmiana przepisów emerytalnych zaskutkowała de facto dowolnym przeniesieniem rozwiązań z nowego systemu emerytalnego do starego w stosunku do wybranej grupy ubezpieczonych i stworzeniem sytuacji nierównego traktowania ubezpieczonych.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie, po nowelizacji ustawy emerytalnej dokonanej od dnia 1 maja 2015r., jedyną grupą osób, wobec których przebyte przed dniem 1 stycznia 1999 roku okresy sprawowania opieki nad dziećmi mają być dla celów emerytalnych traktowane jako okresy nieskładkowe, są osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 roku. Co za tym idzie, osoby te są jedynymi, wobec których stosowany jest przepis art. 7 pkt 5 ustawy emerytalnej. Jak starano się wykazać wyżej, istnieją poważne wątpliwości co do tego czy taki wybór adresatów tej normy prawnej nie miał charakteru arbitralnego i narusza zasad konstytucyjnych, w tym przede wszystkim zasady równości.

Sygn. akt

Wszystkie powyższe względy spowodowały, iż Sąd Okręgowy uznał za konieczne wystąpienie z niniejszym pytaniem prawnym.

Odpowiedź na to pytanie będzie miała bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie. Jeśli bowiem wskazane w sentencji przepisy zostaną uznane za zgodne z Konstytucją, koniecznym będzie uznanie, że zaskarżona decyzja organu rentowego odpowiada prawu i brak jest możliwości dokonania jej ewentualnej zmiany. Jeśli natomiast przywoływane regulacje prawne zostaną uznane za niezgodne z Konstytucją, otworzy się droga do rozważenia możliwości zmiany zaskarżonej decyzji przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności jakie wystąpiły w tej jednostkowej sprawie.

Zgodność odpisu stwierdzam

Szczecin, dn. 30-11-2015
sekretarz

z upoważnienia kierownika

Stażysta

Michał Mańnik

Na oryginale
właściwe podpisy

